

ÉRMÉSZETI KÖZLEMÉNYEK.

III.

Közleményeimnek egyik fő célja levén a muzeum saját gyűjteményeinek ismertetése, ez uttal bátorságot veszek a gyűjteményünkben meglevő ókori pénzek közzül egynéhány eddig kiadatlan darabot ismertetni és tüzetesen leírni. Ha azt mondom, hogy kiadatlanok, ezt úgy értem, hogy a görögök a nekem rendelkezésemre álló könyvekben nincsenek meg, azaz, nincsenek meg Ekhel-ben, Rascheban és a Viczay Catalogusban, de meglehetnek Mionnetnél, a kinek munkáját muzeumunk, fájdalom, még nem tudta megszerezni. A rómaiakra nézve már bizonyosabb vagyok, mert miután Cohen nagy munkájába minden össze van hordva, a mi 1859-ig ismeretes volt, egész megnyugvással mondhatom ki, hogy a mely pénz nincs nála leírva, az kiadatlan, a mint hogy módomban volt erről meg is győződni, miután a Sebesváron talált Vespasianus-féle aureus, a melyet tavaly nékem volt szerenésém elébb ismertetni, csakugyan kiadatlan bizonyult bé.

A következő leírásokban a „jobbra“, „balra“ kifejezéseket mindig a néző jobb és bal kezére értem, vagy is helyesebben, ha azt mondom, hogy valamely kép „jobbról“ látszik, azt értem, hogy az illető alaknak jobb fele látszik, és így „balról“ annyit teszen, hogy bal oldala látszik.

A leírandó érmek a következők:

A) Görög érmek.

1) $\Sigma\epsilon\upsilon\mu\epsilon\lambda\lambda\alpha\rho\omicron\varsigma\lambda\upsilon\gamma\ \omicron\rho\beta\iota\alpha\lambda\lambda\alpha\ \lambda\upsilon\gamma$

Severus Alexander császár babérkoszorus mellképe a paludamentummal jobbról és Orbiana császárné mellképe balról egymással szemben ($\tau\rho\iota\varsigma\ \text{NEO}$

$\text{KOPON NIKOMH}\Delta$ egy nyolcz oszlopos templom

A felirat úgy oszlik fel, hogy a $\tau\rho\iota\varsigma$ a templom

csúcsa körül áll, $\text{NE} - \text{OKOP} - \Omega$ két sorban a templom jobb és bal oldala mellett, a város neve pedig a templom alatt. A pénz maga a római denárral egyezik nagyságra és súlyra nézve és ugynevezett billonból, az az nagyon sok rézzel elegyes ezüstből van verve. Hazája Nikomedia, Bithynia hajdan oly nagyhirű fővárosa, a mai Iznimid.

Carpentum. Mindkét oldalán hasonló a Cohenél 27. sz. alatt leírt babérkoszorus mellképhez, csak hogy a fölőn az AVGVSTVS cím nincs.

2) KAY az Nérótól tökélyesen az a mely Cohenél 247. sz. alatt van leírva, csak hogy a fölőn a felirata egy négyzetű felirattal van behelyezve, a mely a következő monogrammot mutatja.

En a monogrammot Vespasianus (számos) alk. olvasom.

3) Egy másik Vespasianuséval az a felirata van, mely a következő monogrammot mutatja.

4) KAY az Nérótól tökélyesen az a mely Cohenél 247. sz. alatt van leírva, csak hogy a fölőn a felirata egy négyzetű felirattal van behelyezve, a mely a következő monogrammot mutatja.

5) KAY az Nérótól tökélyesen az a mely Cohenél 247. sz. alatt van leírva, csak hogy a fölőn a felirata egy négyzetű felirattal van behelyezve, a mely a következő monogrammot mutatja.

2) $\Gamma\alpha\lambda\lambda\omicron\varsigma\ \text{KAI}\ \text{V}\omicron\lambda\omicron\upsilon\varsigma\text{CIANOC}\ \Sigma\epsilon\beta$

AYTOKK . Gallus babérkoszorus mellképe jobbról és Volusianusé sugaras koronával balról egymással szemben, mindkettő paludamentummal, az irás úgy felosztva, hogy a nevek köriratban állanak, $\Sigma\epsilon\beta$

a két homlok közt AYTOKK pedig alól $\text{P}\omega\text{M}\text{H}$

PTTH Róma siskasan és vértesen egy paizson ülve balról, jobbjában egy golyón álló Victoriát tart, a mely koszorut nyújt feléje, baljában pedig egy dárdát.

Miután ezen az érmen Gallus és Volusianus arc képe és neve áll, kétségen kívül R. é. u. 1004 és 1007 között, vagyis Kr. u. 251 és 254 közt verték, de hol? A hátlap ábrázolata és felirata utal Alexandria Troasra, Nicaeára és Nicomediára, esetőleg még Egyiptomnak Alexandria nevű fővárosára, ámde az érmen PTTH az az 188 évszám áll, és ennek következtében okvetlenül oly városból származik, a mely időszámítását 188 évvel a Gallus uralkodása előtt, az R. é. u. 816 és 819 közt vagy is Kr. u. 63 és 66 között kezdette, ámde e kezdete az időszámításnak a fenn elésorolt városok egyikére sem talál. Azok között a városok közt, a melyek epochája tudva van, csak egyet tudtam találni, a mely időszámítását 817-ben R. é. u. vagy 64-ben K. u. kezdi, s ez a pontusi birodalom fővárosa Neocaesarea, a mai Niksar. Ha ebbeli hozzávetésem nem csal, az említett érem kétszeresen érdekes, mert arról is tesz tanuságot, hogy Neocaesarea Gallus és Volusianus nevére veretett pénzt, és arról is, hogy e város mint Colonia a „Dea Roma“ képét tette pénzeire. Az ismertetett pénz egyébiránt ugynevezett másodnagyságu bronz, Mionnet mértéke szerint 9. nagyságu.

B) Római érmek.

Egy csomó furesábbnál furesább hamis pénzt nem is említve, a következő darabokat tartom említésre méltónak:

1) DIVVS CLAVDIVS mellkép) (EX S. C.

Carpentum. Mindenben hasonló a Cohennél 27 sz. alatt leirt ezüst denárhoz, csak hogy a fölapon az AVGVSTVS czim nincs.

2) Egy as Nerótól, tökélyesen az, a mely Cohennél 247 sz. alatt van leirva, csak hogy a fő lapjába egy négyszögü kis bélyeg van beléütve, a mely a következő monogrammot mutatja.

Én e monogrammot Vespasianus-nak olvasom.

3) Egy aureus Vespasianustól, azzal a veretel, a mely Cohennél 16 sz. alatt mint ezüst denár van leirva.

4) A Cohennél 500 sz. alatt mint középnyagú bronz leirt vérete Trajanusnak sárga nagy bronzon (Sestertius).

5) Sestertius: IMP. CAES. NERVAE TRAIANO AVG. GER. DAC. P. M. TR. P. COS III. babérkoszorus mellkép jobbról) (S. P. Q. R. OPTIMO PRINCIPI S. C. Trajanus fennállva balról jobbjában victoriát, baljában dzsidát tart, előtte egy Dacus terdel. Cohennél nincs.

6) Denar: ANTONINVS AVG PIVS PP IMP II babérkoszorus feje jobbról) (TR. POT. XXI COS III. A bőség istenasszonya (Abundantia) fennállva balról, jobbjában két kalászt, baljában egy kormánylapátot tart, a mely hajón nyugszik, lábainál balról áll a kalászszal telt véka (modius). R. é. u. 911, Kr. u. 158. Cohennél nincs.

7) Denar: ANTONINVS AVG. PIVS PP. babérkoszorus feje jobbról) (COS. III. Női alak diademával fején fennállva balról, jobbjában galyat, baljában caduceust tart. Cohennél nincs. 898 s. köv. R. é. u., Kr. u. 142. s. köv.

8) Denar: ANTONINVS AVG PIVS PP TR P XXV babérkoszorus feje jobbról) (VOTA SVSCEP DECENN III COS IV Antoninus elfátyolozott fővel fennállva balról, áldozik egy előtte álló háromlábú oltáron. Cohennél nincs. R. é. u. 915, Kr. u. 162.

9) As: az idősbik Faustínától, mindenben hasonló a Cohennél 188 sz. alatt leirthez, csak hogy a fő lapon a Faustina feje fátyollal van fedve.

10) Denar: M ANTONINVS AVG IMP II pusztá feje jobbról) (TR P VIII (sic). A béke vagy boldogság istenasszonya fennállva balról, jobbjában caduceust, baljában bőségszarvát tart. A korszám-lálási adatok ellenkezése feltűnő, mind a mellett az érem nem bélelt, se nem öntött, általában a munka nem mutat hamisításra.

11) Denar: Marcus Aureliustól, mindenben hasonló a Cohennél 245 sz. alatt leirthez, csak hogy a fő lapon a körirat: AVRELIVS CAES ANTON AVG PII F.

12) Sestertius Marcus Aureliustól, a Cohennél 418 sz. alatt leirttól abban különbözik, hogy fölap-

ján a körirat így kezdődik: IMP CES M AVR..... a hátlapján pedig TR P után szám nincs. Patinája szép zöld, nem gyanus.

13) Denar: FAVSTINA AVG PII AVG FIL mellkép jobbról) (P M TR P XIX IMP III COS III. A bőség istenasszonya fennállva balról, jobbjában két kalászt, baljában a bőségszarvát tartja, mellette jobbról egy hajó, balról a véka. Cohennél nincs; az ifj. Faustina mellképe férje M. Aurelius hátlapi veretével párosítva.

14) Sestertius: M COMMODVS ANT P FELIX.... babérkoszorus mellképe jobbról) (DIANA LVCIFERA S. C. szokott veret mint a Lucilla érem. Ez is páros.

15) Denar: Severus Alexandertől mint a Cohennél 167 sz. alatt leirt, csak hogy TR P VIII helyett ez áll TR P VI.

16) Denar: IVLIA MAMAEA AVG. Diademával ékesített mellképe jobbról) (IVNO Juno fennállva balról, jobbjában csészét (patera), baljában kormánypálcát (sceptrum) tart. Cohennél nincs. Legkevésbé sem gyanus.

17) GALLIENVS AVG. Vértezett mellképe jobbról sugaras koronával) (VIRTVS AVGG. Gallienus lóháton, vágatva jobbról, dzsidájával átdőf egy földön fekvő ellenséget. Fejére főzött réz Antoninianus.

18) IMP PROBVS P F AVG. Mellképe jobbról vérttel, aegissel és sugaras koronával) (VICTORIA GERM. tropeum két fogoly közt, a kik hátra kötött kézzel a földön ülnek, alól egy villám. Réz Antoninianus.

19) DIVO MAXIMIANO fátyolos mellképe jobbról) (MEM DIVI MAXIMIANI egy kis templom félgömbalaku fedéllel, a melynek tetején egy sas áll, két felől valami kivehetetlen jelvények állanak ki, ajtaja bé van zárva, alól SMTS, sárgaréz.

20) MAXIMIANVS NOB CAESAR babérkoszorus feje jobbról) (VIRTVS AVGG ET CAESS NN. Mars siskason, de különben meztelenül lépve jobb felől, jobbjában dzsidát, bal vállán tropaeumot viszen. Réz.

21) IMP C SEVERVS PF AVG. babérkoszorus feje jobbról) (CONCORDIA IMPERII fennálló női alak balról, jobbjában dzsidát tartva, mellette jobb felől VI; alól SIS B. Réz.

22) I. Valentinianusnak ismert kis pénze, a mely Cohennél 50 sz. alatt le van írva, ezüstben. Ez utolsó azonban bélelt, és csak arra látszik mutatni, hogy e veret vagy ezüstben is létezett, vagy tán éppen valamennyi ilyen pénz fehérre főzve ezüst gyanánt jött forgalomba.

E jegyzékkel kívántam ez uttal a régi pénzek közkezen forgó lajstromait kiegészítőleg megtoldani.